

Yttrande över kostnadsutjämningsutredningens förslag (SOU 2018:74)

Ärende/diarienum remissavsändare Fi 2018/03212/K

Bakgrund

Finansdepartementet skickade den 8 februari 2019 ut Håkan Sörmans slutbetänkande om kostnadsutjämningsystemet "Lite mer Lika" på remiss till samtliga kommuner och regioner. Remisstiden går ut den 17 maj 2019.

Den kommunalekonomiska utjämnningen består av inkomstutjämnning, kostnadsutjämnning, strukturbidrag, införandebidrag och regleringsbidrag/-avgift. Kostnadsutjämnningen har som syfte att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting att tillhandahålla invånarna service oberoende av opåverkbara strukturella förhållanden.

Kostnadsutjämnningen är solidariskt finansierad inom kommunsektorn och staten har ingen del i finansieringen, till skillnad mot inkomstutjämnningen. Två grundläggande principer för kostnadsutjämnning är att den ska avse *obligatoriska verksamheter* och att det endast är *strukturella orsaker* till kostnadsskillnader som ska kompenseras. Skillnader i nettokostnader som förklaras av skillnader i avgifter, ambitionsnivå eller effektivitet ska inte utjämnas. Utjämnning sker för de kostnader man förväntas ha givet befolkningens sammansättning, gleshet och produktionsförutsättningar. Kostnadsutjämnningen ska i allt väsentligt vara opåverkbar.

Utredningens uppdrag

Denna utredning avser endast kostnadsutjämnningen. I regeringens direktiv anges att översynen ska överväga om det nuvarande systemet i tillräcklig grad fångar upp större samhällsförändringar och med anledning av detta eventuellt föreslå förändringar i de delmodeller som finns, nya delmodeller eller om delmodeller ska utgå. I uppdraget ingår också att analysera möjligheterna att förenkla utjämnningen.

Huvuddragen i utredningens förslag

Utredningen föreslår en rad uppdateringar av modellernas aktualitet dvs baseras på aktuella data. Det medför betydande förändringar mot dagens utjämnning och är enligt utredaren den enskilt viktigaste förklaringen till de sammanlagda effekterna av förslaget. Utredaren föreslår även en högre grad av indexering för att behålla systemets aktualitet under längre tid.

Utredaren föreslår ett betydande antal förändringar som bygger på socioekonomiska inslag. I modellen för förskola föreslås en utjämning på socioekonomisk grund. Beträffande grundskolan har riksdagen – efter förslag utgående från Skolkommisionens (U 2015:35) betänkande – fattat beslut om ett riktat statsbidrag baserat på ett socioekonomiskt index. För att undvika dubbelkompensation föreslås ingen ytterligare socioekonomisk utjämning för grundskolan. För gymnasieskolan föreslås en justering av programvalsfaktorn vilket ger en något tydligare socioekonomisk profil i modellen. En helt ny delmodell införs avseende kommunal vuxenutbildning inklusive Svenska för invandrare (SFI). Den speglar skillnader i socioekonomi och inte minst flyktingmottagande mellan kommunerna. Delmodellen för individ- och familjeomsorg anses ge kommunerna negativa incitament i ansträngningarna att stötta människor med försörjningsstöd att komma över i egen försörjning. Därför föreslås en förändring som innebär att utjämningen präglas mer av levnadsvillkor än av den kommunala verksamhetens utformning. Dessutom införs kompensation för skillnader i utbildningsnivå som anses vara en viktig socioekonomisk bestämningfaktor för befolkningens hälsa.

Utredningen föreslår vidare en rad uppdateringar av beräkningar av merkostnader vid gles bebyggelse liksom för merkostnader för administration, uppvärmning, räddningstjänst, byggkostnader samt gator och vägar i mindre glesbygdskommuner. Nuvarande merkostnader är i allmänhet beräknade i 2010 års prisnivå och är därmed kraftigt urholkade. Vidare föreslås att en helt ny glesbygdsfaktor förs in i utjämningen för förskolan samt en ökning av kompensationen för hemtjänst i glesbygd.

Utredningen föreslår även att merkostnadsersättningen för minskande befolkning i kommunerna fördubblas och att en ny ersättning för minskande antal barn 1–5 år i förskolan införs. En uppräknig av kompensationsnivån för förändring i antal barn och unga föreslås också vilket stärker resurserna både i kommuner med ökande och kommuner med minskande antal barn.

Det samlade utfallet av förslagen innebär en relativt stor förändring. Den profil som det hittillsvarande systemet har innebär att kostnadsutjämningen omfördelar från kommuner med i genomsnitt stark socioekonomi, tät bebyggelse och stor befolkning till kommuner med svag socioekonomi, gles bebyggelse och liten befolkning. Förslagen i denna utredning förstärker nuvarande profil, till och med ganska kraftigt. Därtill kan konstateras att de kommuner som tagit emot relativt sett flest flyktingar och nyanlända får ett högre utfall med utredningens förslag.

Översikt av förslaget

Utredningens förslag innebär att kostnadsutjämnningen består av följande nio delmodeller;

1. Förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg
2. Förskoleklass och grundskola
3. Gymnasieskola
4. Kommunal vuxenutbildning
5. Individ- och familjeomsorg
6. Äldreomsorg
7. Infrastruktur och skydd
8. Kollektivtrafik
9. Verksamhetsövergripande kostnader

Tidigare modell för Barn och unga med utländsk bakgrund utgår. Löne modellen och modellen för befolkningsförändringar tas bort som egna modeller och beräkningarna föreslås istället läggas in i andra delmodeller. En helt ny delmodell införs för Kommunal vuxenutbildning.

För Luleå kommun innebär förslaget följande effekter.

Delkomponenter	kr/inv	Totalt (tkr)
IFO	- 392	- 30 571
Kollektivtrafik	- 325	- 25 345
Komvux	- 220	- 17 157
Äldreomsorg	- 148	- 11 542
Förskola	- 68	- 5 303
Gymnasium	- 60	- 4 679
Befolkningsförändring	- 12	- 936
Lön	14	1 092
Grundskola	15	1 170
Bebyggelsestruktur	36	2 807
Barn och unga med utländsk härkomst	137	10 684
Summa:	- 1 023	- 79 780

Förändringar i de kommunala utjämnningssystemen leder alltid till omfördelningseffekter mellan kommuner. För vissa kommuner kan förändringarna bli relativt stora. För att undvika drastiska effekter för de som får större bidragsminskningar eller större avgiftsökningar har det, när tidigare systemförändringar genomförts, ansetts nödvändigt att effekterna av förändringarna införs successivt under ett antal år. Förslaget är att ett tidsbegränsat införandebidrag införs och beräknas så att den årliga bidragsminskningen respektive avgifts-

höjningen begränsas till högst 300 kronor per invånare och år för kommuner.
För Luleå innebär det konkret att förslaget fr.o.m år fyra får full effekt.

Kostnadsutjämning kr/inv	2020	2021	2022	2023
Förändring /inv	- 1023	- 1023	- 1023	- 1023
Införandebidrag/inv	723	423	123	0
Nettoeffekt/inv	- 300	- 600	- 900	- 1023
Totaleffekt Luleå (tkr)	- 23 575	- 47 511	- 71 807	- 82 235

Luleå förlorar - 1 023 kr/inv på förslaget vilket fördelat över föreslagen infö-
randeperiod innebär drygt - 80 mkr i totalt minskade intäkter.

I de delmodeller där en kommun förutsätts ha bättre strukturella förutsätt-
ningar än andra kommuner får man betala en avgift och i de delmodeller där
en kommun förutsätts ha sämre strukturella förutsättningar än andra kommu-
ner erhåller man ett bidrag. Luleå blir efter förslaget en nettobetalare i kost-
nadsutjämningsystemet med 4 716 kr/invånare vilket är
1 023 kr/inv mer än i dagens system. Kommunen är därmed landets tredje
största nettobetalare efter Umeå (5 914 kr/inv) och Solna (5 774 kr/inv). Luleå
betalar till utjämningen i nio av elva delmodeller. Totalt kommer Luleå enligt
förslaget att betala c:a 366 mkr vilket är drygt 80 mkr mer än idag.

Kostnadsutjämning nya förslaget	Kr/inv	Förändring kr/inv (+/-)	Totalt (77740 inv) Mkr (förändringen)
De komponenter där vi betalar avgift			
Förskola	-1162	-68	-90,8 (-5,3)
Grundskola	-1109	15	-86,2 (+1,2)
IFO	-746	-391	-58 (-30,4)
Äldreomsorg	-520	-148	-40,4 (-11,5)
Lön (fördelas)	-388	14	-30,2 (+1,1)
Kollektivtrafik	-337	-324	-26,2 (-25,2)
Gymnasium	-268	-60	-20,8 (-4,7)
Kommunal vuxenutb	-220	-220	-17,1*ny
Befolkningsförändring (fördelas)	-183	-12	-14,2 (-0,9)
De komponenter där vi får ett bidrag			
Barn och unga med utländsk bakgrund (utgåår)	0	137	+10,7 *ny
Bebyggelsestruktur (fördelas)	218	36	+16,9 (+2,8)
Totalt	-4716	-1023	-366,6 (-79,5)

Kostnadsutjämningsens standardkostnader ligger till grund för beräkningar av
referenskostnader och nettokostnadsavvikelser (skillnaden mellan referens-
kostnaden och kommunens verkliga kostnad). Eftersom utjämningen har som
ambition att utjämna strukturella skillnader mellan kommunerna så är den

referenskostnad som beräknas för varje delmodell den kostnad som en kommun skulle ha om man bedrev verksamheten med en genomsnittlig omfattning och en genomsnittlig ambitionsnivå. En positiv nettokostnadsavvikelse innebär att kommunen har högre kostnader än den egna referenskostnaden och negativ avvikelse innebär att man har en lägre kostnad än den egna referenskostnaden.

Luleå har för delmodellerna äldreomsorg, förskola, grundskola väsentligt högre egen kostnad än referenskostnad och får därigenom betala både genom höga nettokostnader i verksamheten men även som avdrag i kostnadsutjämningsen.

Delmodell IFO -391 kr/invånare

Utredningen har prövat hur olika typer av fattigdomsmått påverkar behovet av insatser inom individ- och familjeomsorg i kommunerna och funnit att variabeln andel barn och ungdomar i åldersgruppen 0–19 år som lever i ekonomiskt utsatta hushåll (barnfattigdom) har ett starkt samband med kommunernas nettoutgifter för IFO. Andra mått har visat svagare samband.

Luleås förlust kan helt förklaras av att variabeln långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd ersätt med variabeln barnfattigdom. Utredaren menar att barnfattigdom har en större statistisk samvariation med nettokostnaderna för IFO.

Delmodell kollektivtrafik -324 kr/invånare

Utjämningsen görs i två steg. Dels en utjämningsen mellan länen och i de län som inte skatteväxlat görs dessutom en utjämningsen mellan kommunerna i länet. Luleå förlorar i båda delarna. Dels görs för den länsvisa utjämningsen en förändring i beräkningsvariabel från andel invånare i tätort till antal invånare i tätort och en uppdatering av gamla kostnadsdata. Luleå förlorar i detta 182 kr/invånare. Dels görs för kommuner i län som ej skatteväxlat en ny regressionsmodell som bygger på indikatorer för antal invånare i tätort, invånardistans och genomsnittligt pendlingsavstånd. Luleå förlorar i detta 142 kr/invånare.

Delmodell kommunal vuxenutbildning -220 kr/invånare

Helt ny modell, utjämningsen har tidigare saknats för kommunal vuxenutbildning. Modellen kompenserar för skillnader i behov av grundläggande och gymnasial vuxenutbildning samt SFI. Modellen baseras på förväntat utbildningsbehov för

1. antal vuxna utan grundskola (grundvux)

2. antal vuxna med grundskola men utan gymnasium (gymnasial vuxenutbildning)
 3. antal vuxna med högst fyra år i landet (SFI)
- Snittkostnad per helårselev i riket, per delverksamhet

Det görs även en korrigering i beräkningarna så att kommuner med låg sysselsättning får ett större förväntat utbildningsbehov än kommuner med en hög sysselsättning. Som sysselsatta räknas vuxna som är förvärvsarbetande eller studerar på universitet eller högskola.

Luleås förlust förklaras av att vi med god socioekonomi och hög sysselsättning samt att vi är en högskoleort förväntas ha ett lägre behov av kommunal vuxenutbildning.

Delmodell Äldreomsorg -148 kr/invånare

I den nuvarande delmodellen är de äldre indelade i tre åldersgrupper samt i gifta respektive ej gifta. Indelningen efter civilstånd syftar till att kompensera för att ensamboende behöver mer vård och omsorg då de inte har tillgång till närstående i hemmet. Förslaget innebär att normkostnaderna för gifta respektive ogifta ersätts med normkostnader för sammanboende respektive ensamboende. Utredaren menar att det är rimligt att anta att sammanboende ogifta har samma genomsnittskostnad som de som är sammanboende men gifta. Förslaget innebär vidare att kompensationen för hemtjänst i glesbygd utvidgas med en ny ersättning för hemtjänst i åldersgruppen 65–79 år samt att en ny beräkning av merkostnader för hemtjänst för personer 80 år och äldre i glesbygd har gjorts baserad på uppgifter från 2016. Kompensationen för hemtjänst för personer 65–79 år och 80 år och äldre i glesbygd ska fortsättningsvis indexeras med kostnadsutvecklingen för äldreomsorgen i riket.

För Luleå kan i princip hela effekten (-144 kr/invånare av totalt -148 kr/invånare) inom delmodellen äldreomsorg förklaras av att gifta/ogifta ersätts av sammanboende/ensamboende.

Delmodell förskola -68 kr/invånare

Modellen är komplicerad. Vistelsetidsindexet försvinner och ersätts av två delar. Dels en socioekonomisk kompensation och dels ett index för behovskillnader i förskola och i fritidshem. En glesbygdskompensation införs som också indexeras och kopplas till ålderssättningen. Även en kompensation för kraftig minskning av antal barn 1-5 år införs.

Luleås förlust förklaras helt av införandet av den socioekonomiska kompensationen (genomslag med -144 kr/invånare).

Delmodell Gymnasieskola -60 kr/invånare

Utredaren föreslår att Programvalsfaktorn beräknas med ett tillägg för invånare 6–18 år som inte är inskrivna i gymnasiet och att genomsnittskostnaden per elev på individuella program uppdateras. Vidare föreslås att beräkningen av merkostnader för gymnasieskola i glesbygd uppdateras och att en mindre justering i beräkningsmodellen genomförs och indexeras. En komponent för merkostnader i kommuner med ökande eller minskande antal invånare 16–18 år inkluderas i modellen.

Förändringar av programvalsfaktorn gynnar kommuner med socioekonomiska utmaningar. Luleås förlust förklaras helt av programvalsfaktorn (genomslag med -79 kr/invånare).

Delmodell Befolkning -12 kr/invånare

Befolkningsförändringsmodellen tas bort som egen modell och dess delkomponenter fördelas till andra delmodeller. Modellen visar därigenom på ett negativt utfall men det resultatet tas igen i andra modeller.

Delmodell Lön +14 kr/invånare

Förslaget innebär att merkostnader för skillnader i lönenivå beräknas i delmodellerna för förskola, grundskola, gymnasieskola, individ- och familjeomsorg och äldreomsorg istället för i denna modell. Därutöver har lönekostnadsindex för kommunerna uppdaterats med underlag för 2016.

Luleå vinner marginellt på uppdateringen av lönekostnaderna.

Delmodell förskoleklass och grundskola +14 kr/invånare

Normbeloppet för modersmålsundervisning och svenska som andra språk höjs från 8 040 kronor per elev till 13 454 kronor per elev räknat i 2016 års prisnivå. Normbeloppet föreslås uppdateras årligen av SCB. Ersättningarna för små skolenheter och skolskjutsar uppdateras med en aktuell beräkning baserad på uppgifter från 2016 (senast var 2014). Vidare föreslår utredaren att tillägg och avdrag för merkostnader i glesbygd fortsättningsvis ska indexeras.

Luleå förlorar på uppdateringen av normbeloppet för modersmål (-78 kr/invånare). Luleå vinner däremot på uppdateringen av kostnader för kompensation för merkostnader för småskolor och skolskjuts (+92 kr/invånare).

Delmodell Bebyggelsestruktur +36 kr/invånare

Modellen för Bebyggelsestruktur föreslås utgå som egen modell och fördelas till två andra modeller.

- 1 - Kompensation för Gator och vägar och Räddningstjänst inkluderas i den nya modellen Infrastruktur och skydd.
- 2 - Kompensationen för Övergripande utvärdering och förslag till ny modellstruktur Administration, uppvärmningskostnader och Byggkostnader inkluderas i den nya modellen Verksamhetsövergripande kostnader.

I och med att delmodellen utgår slipper Luleå betala avgiften i delmodellen som istället överförs till andra delmodeller.

Delmodell för verksamhetsövergripande kostnader +68 kr/invånare

Den nya delmodellen Verksamhetsövergripande kostnader ska bestå av fem delkomponenter.

- 1 - Merkostnader för Administration tillförs från den tidigare delmodellen Bebyggelsestruktur
- 2 - Uppvärmningskostnader tillförs från den tidigare delmodellen Bebyggelsestruktur
- 3 - Byggkostnader tillförs från den tidigare delmodellen Bebyggelsestruktur
- 4 - Minskning av total befolkning under 10 år tillförs från den tidigare delmodellen Befolkningsförändringar
- 5 - Merkostnader till följd av eftersläpningseffekter tillförs från den tidigare delmodellen Befolkningsförändringar

Luleå vinner i delkomponenten för uppvärmning (+66 kr/invånare). Indelningen i klimatzoner följer Boverkets indelning.

Delmodell Infrastruktur +-0 kr/invånare

Ny delmodell ska bildas för Infrastruktur och skydd. Delmodellen föreslås innehålla två av de delar som i dagens utjämnning ingår i delmodellen Bebyggelsestruktur, nämligen Gator och vägar och Räddningstjänst. Klimattillägget för gator och vägar föreslås följa Trafikverkets indelning av landet i tre klimatzoner och har räknats upp med nettoprisindex till 2016 års prisnivå.

Luleå blir varken bidragsgivare eller bidragsmottagare i denna delmodell.

Delmodell barn- och unga med utländsk härkomst +137 kr/invånare

Delmodellen föreslås utgå och socioekonomiska skillnader kompenseras istället i respektive verksamhetsmodell.

I och med att delmodellen utgår slipper Luleå betala avgiften i delmodellen och effekten hanteras istället i andra delmodeller med andra beräkningsmetoder.

Ange kortfattat hur eller varför ärendet aktualiserats och av vem. Beskriv hur beredningen av svaret har tagits fram, vilka verksamheter har deltagit. Ange vad den remitterande myndigheten vill uppnå (dvs syftet).

Luleå kommun sammanfattning

Förslaget till kostnadsutjämning omfördelar från kommuner med i genomsnitt stark socioekonomi, tät bebyggelse och stor befolkning till kommuner med svag socioekonomi, gles bebyggelse och liten befolkning. Luleå är i det sammanhanget en kommun som påverkas mycket hårt.

SOCIOEKONOMISK KOMPENSATION

Utredaren framhåller att kompensation för socioekonomiska skillnader kan handla om klass, grad eller typ av sysselsättning, utbildningsnivå, inkomst, civilstånd, ohälsa eller utländsk bakgrund som några vanligt förekommande exempel. I kostnadsutjämningen avses sådana skillnader i människors levnadsförhållanden som kan påverka kommunernas verksamhetskostnader. I nedanstående tabell ges en översikt över de förslag utredningen innehåller som har socioekonomiska inslag.

Delmodell	Förekomst av socioekonomisk kompensation	Effekt Luleå kr/inv
Förskola	Ja	-151
Grundskola	Nej, pga riktat statsbidrag	-
Gymnasieskola	Ja, indirekt	-76
Komvux	Ja, indirekt	-220
Individ- och familjeomsorg	Ja, indirekt	-326
Äldreomsorg	Ja, indirekt	-144
Barn- och unga med utländsk härkomst	Ja, indirekt	137
Kollektivtrafik	Inte relevant	-
Befolkningsförändringar	Inte relevant	-
Gles bebyggelsestruktur	Inte relevant	-
Lönemodell	Inte relevant	-

För Luleå får därför förslaget nya socioekonomiska inslag ett mycket stort genomslag. En summering visar att 780 kr/invånare av Luleås förlust på 1 023 kr/invånare i det nya utjämningsförslaget är kopplat till socioekonomi. Försla-

get får dramatiska effekter utifrån att kommunen har en god socioekonomi, något som i grunden är positivt.

För delmodellen Barn- och äldre med utländsk härkomst beror det förbättrade utfallet på att modellen utgår och att de socioekonomiska effekterna istället hanteras i de andra delmodellerna. Luleå går i det nya förslaget från att betala en avgift på 137 kr/invånare till att betala en avgift på 917 kr/invånare (netto 780 kr/invånare).

KOLLEKTIVTRAFIK

Norrbottnen är ett av de län som ännu inte skatteväxlat. Kollektivtrafiken är i huvudsak ett regionalt ansvar men i län med delat huvudmannskap görs också en fördelning inom länet med en särskild regressionsmodell. I yttrandet har vi inte räknat på hur en skatteväxling skulle slå på utjämningen men i Värmland gjordes nyligt en skatteväxling som fick stor effekt på Karlstads utjämning. Sannolikt skulle en sådan effekt också uppstå för Luleå om skatteväxling genomfördes. Luleå tappar 165 kr/invånare i den länsvisa utjämningen och ytterligare 159 kr/invånare i utjämningen inom länet.

Luleå kommuns yttrande

Alla kommuner påverkas kraftigt av alla delar i utjämningssystemet. Systemet består av inkomstutjämning, kostnadsutjämning, strukturbidrag samt regleringspost, varav inkomstutjämningen är den största posten i hela systemet. Utredaren har dock enbart haft i uppdrag att utreda kostnadsutjämningen, trots att sambandet med strukturbidraget är betydande, genom att strukturbidraget kompenserar för delar som även kostnadsutjämning beaktar, exempelvis befolkningsunderlag och tidigare arbetslöshetsnivå. Att enbart utreda en enskild del av utjämningssystemet kan därför vara suboptimerande istället för att granska hela systemet.

För att upprätthålla ett kommunalt självstyre och skapa ekonomisk likvärdighet krävs att staten fördelar det generella statsbidraget genom ett inkomstutjämningssystem och att behovsskillnaderna inom kommun- respektive regionkollektivet hanteras inom ramen för kostnadsutjämningssystemet. Denna ordning har varit positiv för stat-kommun-relationerna sedan dess införande i början av 1990-talet. Luleå kommun delar SKL's oro på att avvikelser mot denna ordning skett under senare tid. Statsbidraget för likvärdig skola är ett sådant exempel på riktade bidrag som särskilt kompenserar för olika förutsättningar, vilket borde ha ingått i kostnadsutjämningen och det generella statsbidraget.

Luleå kommun tillstyrker ambitionen att utjämna strukturella skillnader mellan kommuner. Kommunens stödjer också tanken att fler obligatoriska verksamheter för kommuner ska ingå i kostnadsutjämningen. Följande måste dock beaktas vid ett eventuellt beslut om införande.

Luleå kommun har uppfattat att det i utredningen är felräknat i kollektivtrafikmodellen. Det är därför svårt att ha någon uppfattning om konsekvenserna om dessa inte är rätt beräknade. Modellen är också svår genomtränglig framförallt i län som inte skatteväxlat och använder dessutom samma variabel på två olika sätt. Luleå kommun menar liksom SKL att modellen inte kan bedömas för län som inte skatteväxlat. För Norrbotten, som är det till ytan största länet i landet och även är glest befolkat, så menar Luleå liksom SKL att det är problematiskt att använda en statistisk ansats för att förklara skillnader i strukturellt behov. Luleå ser liksom SKL hellre att en mer selektiv ansats används där de specifika förutsättningarna i länet utgjort utgångspunkt för analysen. Luleå kommun anser därför att modellen helt bör ses över och inte ingå i beslut om förändrad kostnadsutjämning. Ny utredning bör därför tillsättas.

De nya normkostnaderna för äldreomsorgen bygger på en uppräknings av 2009 års beräkningar. Äldreomsorgen står inför stora utmaningar och antalet 80-åringar beräknas öka med 30 procent till 2025. SKL prognos för äldreomsorgsmodellen pekar på en kraftigt ökad omfördelning från dagens 9 mdkr till 17 mdkr (år 2030) och hållbarheten i systemet kommer att prövas. Idag finns ingen kontinuerlig uppföljning av det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Luleå kommun delar SKL's uppfattning att det är anmärkningsvärt med tanke på att systemen omfördelar 150 miljarder kronor brutto och kommer att ytterligare öka i betydelse framöver.

Luleå kommun anser att det samlade förslaget får orimliga effekter för ett antal kommuner, däribland Luleå. Luleå är enligt utredaren den fjärde (egentligen tredje eftersom Karlstad skatteväxlat kollektivtrafiken) största förloraren i landet och förlorar ett belopp som motsvarar ca 0,50 skkr och kommunen har redan en hög skattesats. Kommunen anser att effekterna för Luleå är orimliga och att införandeperioden är för kort. Kommunen anser därför att kompensation bör ges till de kommuner som drabbas hårdast genom att införa ett tak för maximal effekt för en enskild kommun om maximalt 700 kr per invånare. En förlängd införandeperiod på minst 7 år bör ges till kommuner med stora negativa effekter. Luleå är Norrbottens största stad och står för många viktiga förutsättningar för hela länets tillväxt. Att hantera en försämrad utjämning på så kort tid som tre år kommer att bli smärtsamt och riskerar att försämra möjligheterna att stärka länets konkurrenskraft. Ett snabbt genomförande av stora besparingar under kort tid kommer också att bli svårt att förklara för medborgarna.

Utredarens uppdrag var bl.a. att överväga förenklingar av utjämningen. Systemet fortsätter att vara komplicerat och utredaren har inte lyckats med denna del av uppdraget. En förenkling har stor betydelse för möjligheten att kommunicera och skapa legitimitet. Modellerna är komplexa och i flera fall mycket svåra att förstå. Huruvida modellerna verkligen skapar den effekt man avser att uppnå med utjämningen är också svårt att leda i bevis. En statistisk förklaringsgrad är endast en marginell del av legitimiteten. Det krävs idag specialistkunskap för att förstå modellernas verkan och det finns idag få i landet som behärskar kostnadsutjämningen.

Legitimiteten i systemet minskar även då många kommuner blir bidragstagare och blir färre bidragsgivare. SKL har i sina prognoser visat att omfördelningen ökar och att år 2030 beräknas ca 12 mdkr omfördelas mot dagens drygt 7 mdkr samt att antalet kommuner som då betalar en avgift minskar till 46 st medan antalet som tar emot bidrag uppgår till 244 st. Den visar även att kommuner med befolkningstillväxt kommer att få ett avsevärt försämrat utfall framöver och färre kommuner kommer betala väsentligt mer till betydligt fler. I kombination med svårigheter att förstå utjämningsystemet, beroendet av expertkunskaper och därigenom problem med att förklara effekter till medborgare, politiker och medarbetare kommer systemets legitimitet att urholkas.

Den socioekonomiska inslagen får en betydligt starkare betydelse i det nya förslaget. Luleå tappar stort i de nytillkomna socioekonomiska inslagen som påverkar i flera delmodeller. Sambanden är teoretiska och även utredaren menar att det är svårt att statistiskt säkerställa sambanden. Det är i utredningen inte visat att den socioekonomiska fördelningen blir mer träffsäker.

Klimattillägget för gator och vägar föreslås följa Trafikverkets indelning av landet i tre klimatzoner och har räknats upp med nettoprisindex till 2016 års prisnivå. Skillnaden i klimattillägg mellan kommuner i Skåne och Norrbotten är 59 kr/invånare. För Luleå innebär det totalt c:a 4,6 mkr i kompensation för högre kostnader än kommuner i motsvarande storlek i Skåne. Det motsvarar c:a 10% av Luleås kostnader för vinterväghållning. Det är uppenbart att tillägget är mycket för litet för att kompensera för högre kostnader för snöröjning mellan olika landsändar.

Luleå kommun är positiv till att utredaren föreslår en högre grad av indexering i syfte att bibehålla systemets aktualitet under en längre tid.

För Luleå Kommun

Cia Landin
Ekonom/Controller